

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje

Projevy šikany v pedagogické práci

Bakalářská práce

Autor: Klára Singerová

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Marie Hanušová

2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Klára Singerová

Specializace v pedagogice
Učitelství praktického vyučování

Název práce

Projevy šikany v pedagogické práci

Název anglicky

Appearance of bullying in pedagogical practice

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je popsat příčiny a projevy šikany práci z pohledu pedagoga, jako oběti šikany. Zjistit, za jakých okolností se pedagog na SOU a SOŠ může se šikanou sám setkat, jak se šikaně vyhnout a případně, jak ji řešit. V praktické části bude zjišťován výskyt šikany učitelů na odborných školách (šikana ze strany žáků, rodičů žáka, ředitele školy, kolegy) a porovnat výskyt šikany u pedagogů na SOU a SOŠ.

Metodika

V teoretické části bude provedena analýza informačních zdrojů týkajících se zpracovávané problematiky. Budou porovnána data získaná citovanými autory. V praktické části práce bude použita dotazníková metoda. Pedagogové budou tázáni na zkušenosti, výskyt a frekvenci šikany směrem k vlastní osobě. Výsledky budou zpracovány, porovnány výsledky na SOŠ a SOU a na jejich základě budou navržena některá doporučení.

Doporučený rozsah práce

dle pokynů pro psaní bakalářských prací

Klíčová slova

šikana, agresor, pedagog, žák, prevence

Doporučené zdroje informací

Jak na šikanu / Pavel Říčan, Pavlína Janošová. – Vyd. 1.. – Praha : Grada, 2010. – 155 s. ; 19 cm. – (Pro rodiče) ISBN: 978-80-247-2991-6

KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-014-3.

Nenechte se šikanovat kolegy : mobbing – skrytá hrozba / Lenka Svobodová. – 1. vyd.. – Praha : Grada, 2008. – 108 s. ; 21 cm. – (Poradce pro praxi) ISBN: 978-80-247-2474-4

Sebeobrana učitele / Jiří Bréda, Eva Dandová, Jitka Kendíková, Václav Mertin. – Praha : Raabe, [2017]. – ©2017. – 151 stran ; 30 cm. – (Dobrá škola. Škola jako (ne)bezpečné místo ; 1) ISBN: 978-80-7496-345-2

VÁGNEROVÁ, K. – MINIMALIZACE ŠIKANY (PROJEKT), – BAJEROVÁ, M. *Minimalizace šikany : praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – IVP

Vedoucí práce

PhDr. Mgr. Marie Hanušová

Garantující pracoviště

Katedra profesního a personálního rozvoje

Elektronicky schváleno dne 25. 11. 2019

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 2. 2020

Ing. Karel Němejč, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 23. 03. 2020

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Projevy šikany v pedagogické práci

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souladu s GDPR.

V ..... dne .....

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala PhDr. Mgr. Marii Hanušové za cenné rady, odborné vedení, vstřícnost, trpělivost a pomoc při zpracování této bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá šikanou pedagogů ze strany žáků, rodičů žáka, ředitele škol a kolegů. V teoretické části byla popsána šikana, její podoby, stádia a účastníci šikany pedagoga. Také byla popsána prevence a řešení šikany zaměřená na pedagogy. Praktická část se zabývala kvantitativním výzkumem ve čtyřech odborných školách (Střední odborné školy a Střední odborné učiliště). Byly zjišťovány zkušenosti učitelů se šikanou vůči jejich osobě formou dotazníků. Cílem bakalářské práce bylo zodpovězení předem stanovených hypotéz, a nakonec porovnání výsledků obou typů škol. Případně poskytnout výsledky šetření školám a navrhnout jim doporučení, vytvořené na základě výsledků šetření. Praktická část bakalářské práce byla doplněna dvěma rozhovory s pedagogy, kteří učí na SOU i SOŠ, pro úplné nastínění pocitů a vnímání dnešní šikany pedagogů.

Klíčová slova

šikana, agresor, pedagog, žák, prevence

Abstract

The bachelor thesis deals with bullying of teachers by students, parents of the student, of the school director and his colleagues. In the theoretical part was described bullying, forms of bullying, stages of bullying and bullying participants. The prevention and solution of bullying directed on the teachers were also described. The practical part dealt with quantitative research in four high schools (two types of schools – with certificate of apprenticeship and leaving examination). The questionnaires surveyed the experience of teachers with bullying that was directed at them. The aim of this thesis was to answer a predetermined hypothesis and finally to compare the results of both types of schools, eventually provide the survey results to those schools and suggest recommendations that were built based on the survey results. The practical part of the thesis was supplemented by an interview with a teacher who teaches on both types of schools and can outline the feelings and perceptions of today's bullying of teachers.

Keywords

bullying, aggressor, teacher, student, prevention

OBSAH

ÚVOD	9
1 Cíl a metodika	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
2 Šikana.....	11
2.1 Charakteristika šikany a její podoby	11
2.2 Účastníci šikany	13
2.2.1 Oběť šikany.....	13
2.2.2 Agresor.....	13
2.2.3 Role přihlížejícího – mlčící většiny	13
2.3 Okolnosti vedoucí k šikaně pedagogů.....	14
2.4 Stádia šikany	15
2.4.1 První stadium: zrod ostrakismu	15
2.4.2 Druhé stadium: počátky fyzické agrese, přitvrzování manipulace	15
2.4.3 Třetí stadium: vytvoření jádra.....	15
2.4.4 Čtvrté stadium: většina přijímá normy agresorů.....	15
2.4.5 Páté stadium: totalita neboli dokonalá šikana.....	15
3 Šikana pedagoga podle agresora	16
3.1 Šikana pedagoga kolegou – mobbing	16
3.2 Šikana pedagoga ředitelem školy – bossing.....	16
3.3 Šikana pedagoga ze strany žáka (třídy).....	17
3.4 Šikana pedagoga rodičem žáka	17
4 Prevence a řešení šikany zaměřená na pedagogy	18
4.1 Prevence šikany.....	18
4.2 Specifika pro řešení šikany	20
PRAKTICKÁ ČÁST	21

5	Průzkum.....	21
5.1	Charakteristika regionu	21
5.2	Dotazníkové šetření.....	22
5.3	Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření	23
5.4	Vyhodnocení hypotéz.....	32
5.5	Porovnání výsledků SOŠ a SOU.....	33
6	Doplňující rozhovory s pedagogy.....	34
6.1	Rozhovory s pedagogy.....	34
6.1.1	1. Rozhovor s pedagogem.....	34
6.1.2	2. Rozhovor s pedagogem.....	36
6.2	Shrnutí rozhovorů.....	39
7	Vlastní doporučení.....	40
	ZÁVĚR	41
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	42
	SEZNAM PŘÍLOH.....	44

ÚVOD

Bakalářskou práci na téma Projevy šikany v pedagogické práci jsem si vybrala z důvodu jistého zapovězení tohoto tématu. Mnoho škol i pedagogů stále vnímá šikanu pedagoga, jako jistý druh selhání, neprofesionalitu a snaží se šikanu skrýt či ignorovat. V posledních letech je šikana velmi probírané téma, ať už ve školách, v televizi nebo na sociálních sítích. Na základě toho se o šikaně pedagogů můžeme dočíst stále více, nejen strohé definice, ale i postup, jak v případě šikany pedagoga postupovat.

O šikaně pedagogů se můžeme dočíst ve spoustě knih a od roku 2016 je k dispozici i Metodický pokyn, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních na webových stránkách Ministerstva školství. V tomto metodickém pokynu se řeší nejen šikana žáků, ale už je i tématu šikana pedagogů věnovaná kapitola – Šikana zaměřená na učitele: jak jí předcházet a jak jí řešit.

1 Cíl a metodika

Cílem bakalářské práce bylo popsat příčiny a projevy šikany z pohledu pedagoga, jako oběti šikany. Zjistit, za jakých okolností se pedagog na SOU a SOŠ může se šikanou sám setkat, jak se šikaně vyhnout a případně, jak ji řešit. V praktické části byl zjišťován výskyt šikany učitelů na odborných školách (šikana ze strany žáků, rodičů žáka, ředitele školy, kolegy) a poté byl porovnán s výskytem šikany u pedagogů na SOU a SOŠ.

V teoretické části byla provedena analýza informačních zdrojů týkajících se zpracovávané problematiky. Byla porovnána data získaná citovanými autory. V praktické části práce byla použita dotazníková metoda. Pedagogové byli tázáni na zkušenosti, výskyt a frekvenci šikany směrem k vlastní osobě. Výsledky byly zpracovány a výsledky obou škol byly porovnány a na jejich základě byla navržena některá doporučení.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Šikana

„Agresi a násilí vidíme v současnosti všude okolo nás. Téměř denně jsme svědky agresivního a násilného chování lidí v autobusech, v obchodech, na pracovištích, na fotbalových zápasech, na hřištích, diskotékách, v rodinách, v politice nebo ve vztazích mezi etnickými skupinami či národy. Násilí vidíme každodenně na televizních obrazovkách, čteme o něm v denním tisku, setkáváme se s ním v počítačových hrách.

Učitelé upozorňují školní a poradenské psychology na zcela nový jev v oblasti agrese a násilí ve školách – nejenže se zvyšuje agresivita a krutost dětí, ale právě tato krutost je dosti zvláštní. Děti páchají násilí bez pocitu hněvu či nenávisti a bez sadistického uspokojení, což znamená, že jde o nemotivované násilí“ (Gajdošová, Herényiová, 2006, s. 209).

2.1 Charakteristika šikany a její podoby

„Šikana je ubližování někomu, kdo se nemůže nebo nedovede bránit. Obvykle mluvíme o šikaně tehdy, když jde o opakované jednání, ve velmi závažných případech označujeme za šikanu i jednání jednorázové, s hrozbou opakování“ (Říčan; Janošová, 2010, s. 21).

Dle Kateřiny Vágnerové a kol. (2009, s. 11) se šikana vymezuje i takto:

- je zneužívána moc jedince nebo skupiny
- když jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně ubližuje druhým
- chování, jehož záměrem je ublížit někomu jinému, ohrozit ho a zastrašit

Mezi hlavní vnější rysy k týrání a zotročování jedince se používá agrese a manipulace. Suchá definice však nemůže vyjádřit to, co se ve skutečnosti skrývá za obecnými pojmy – fyzická agrese a používání zbraní, slovní agrese a zastrašování, krádeže, ničení a manipulace s věcmi, násilné příkazy, zraňování, izolace aj. (Kolář, 2001, s. 27).

Podoby šikany:

- **Přímá šikana**

Přímá šikana má podobu fyzickou (např. plivání, bití, tahání za vlasy), verbální (např. ubližující komentáře k národnosti, náboženství, sexualitě, vulgární nadávky, výhrůžky), nebo neverbální (zírání, kradení a schovávání věcí, urážlivé zvuky a gesta). (MŠMT, Metodický pokyn, 2016, s.1)

- **Nepřímá šikana**

Záměr nepřímé šikany je, působit psychologické a emocionální utrpení a zničit sociální status oběti tak, aby to vypadalo, že agresor takový záměr ve skutečnosti nemá. Neútočí přímo, většinou ke svým útokům využívá třetí osobu. V některých případech je třetí osoba manipulována do situací, kdy má způsobit fyzické ublížení, jinak je nepřímá šikana často nefyzická. Nefyzické formy nepřímé šikany zahrnují např. neoprávněná obvinění ze sexuálního obtěžování, ničení reputace učitele a jeho pověsti, nepřímé sexuální provokace, ponižování před ostatními učiteli a žáky (MŠMT, Metodický pokyn, 2016, s.1).

- **Kyberšikana**

„Někdy se říká, že zlé slovo nebolí. Když nás někdo uhodí, může nás to zranit, ale dětem občas vysvětlujeme, že nadávka je nezabije. Ale je to pravda?

I když víme, že šikana, která probíhá na fyzické úrovni, je v každém případě nepřijatelná, měly bychom si uvědomit, že kyberšikana může být stejně děsivá a zanechává po sobě rány nikoli fyzické, ale emocionální“ (Rogers, 2010, s.32).

Elektronická šikana, tj. kyberšikana, je jednou z nejčastějších forem šikany. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana mnohem větší dosah, v internetovém světě může být svědkem (ale i útočníkem) šikany několik tisíc lidí. Kyberšikana může mít podobu např. výhrůžných emailů nebo SMS, rozesílání vulgárních koláží s tváří oběti či jeho rodiny, prezentace ponižujících videí, nebo fotek na různých portálech, zakládání falešných profilů s dehonestujícím obsahem apod. Pokud je zjištěna šikana v kyberprostoru (profil, mobil, chat

apod.), je nutné zjistit, zda neprobíhá i klasická šikana (ponižování, nadávky) a naopak. Cela skupina žáků se může i domluvit na vytvoření a „propagaci“ internetové stránky, na níž je oběť zesměšněna. Ne každá kyberšikana se v běžném smyslu dá označit za šikanu. (Říčan; Janošová, 2010, s.24). Pokud se škola o kyberšikaně dozví, měla by být vždy řešena (MŠMT, Metodický pokyn, 2016, s.1).

2.2 Účastníci šikany

2.2.1 Oběť šikany

Oběti šikany se od svého okolí často něčím liší (např. nadání, vzhled, handicap). Je velice důležité obětem zdůrazňovat, že žádná odlišnost není důvodem k tomu, aby jim někdo ubližoval. Oběť si z pravidla nepřipouští, že by mohla být šikanovaná. Má pocit, že šikanování je projev slabosti, proto raději o svém trápení mlčí. Bojí se také pomsty agresorů (Vágnerová, 2009, s. 14-16).

2.2.2 Agresor

Agresor vyvíjí trvalý nátlak na oběť a tímto chováním si zvyšuje a udržuje sebeúctu, převahu a moc. K šikaně agresora často vede nuda, radost z ubližování, závist, nenávisť, nesympatie, pocit vlastní křivdy aj. Šikanovat může i velmi inteligentní jedinec, který pochází z dobré rodiny. Často šikanu uplatňuje prostřednictvím dalších jedinců, proto bývá složitější jí odhalit (Vágnerová, 2009, s. 14-16).

2.2.3 Role přihlížejícího – mlčící většiny

Početně největší část z výčtu aktéru šikanování jsou přihlížející. Tuto skupinu lze popsat jako jedince s nedostatečnou nebo snižující se mírou občanské statečnosti, s rozptýlenou zodpovědností. Často jde o žáky s původně pozitivní morální osobností, která je díky šikaně narušená a šikanou se snižuje jejich mravní úroveň (Vágnerová, 2009, s. 88).

2.3 Okolnosti vedoucí k šikaně pedagogů

PhDr. Sáva Arabadžiev uvádí ve vydání Učitelských novin (č. 06/2011), že se velice těžko dá určit přesné procento šikanovaných učitelů, ale odhadem se uvádějí 2-3 %. Jinde se zas hovoří o tom, že 8-10 % pedagogů chce odejít ze školství, právě kvůli šikaně své osoby. Uvádí, že šikana pedagogů je podmíněna několika faktory:

- Slovo učitele, nebo slovo ředitele je v dnešní době často na nulovém bodě, a k tomu zdárně přispívá i laxní přístup rodičů, kteří už dávno nejsou partneři školy. Také nefunkční systém českého práva, který fyzické napadení učitele řeší jako přestupek a v mnoha případech pro nedostatek důkazů policie věc odkládá, nebo přesvědčuje školu, aby věc řešila v rámci svých kompetencí (poznámky, zápisy, výchovné komise, domluva a snížené známky z chování) nepřispívá k udržení dostatečné autority ze strany žáků. Střední školy a učiliště mají tu výhodu, že oproti základním školám dítě ze školy mohou vyloučit, pokud tedy škola nebere ohled na normativní způsob financování škol, kde každý potencionální žák, může být ekonomickou záchranou školy.
- Učitel po získání magisterského titulu nemá mzdu, které je hoden vysokoškolský odborník. Díky tomu i spoustu odborníků a profesionálů ze školství odchází. Ani společenské postavení pedagogických pracovníků není v dnešní době vysoké.
- Pedagogický pracovník stále není žádným zvláštním zákonem nebo předpisem chráněn, jako například veřejní činitelé. Ředitelé škol často případy verbálních a fyzických napadení pedagoga záměrně bagatelizují, z důvodů následné pověsti školy.
- Neprofesionalita a neschopnost části pedagogického sboru. Mohou to být i jedinci, kteří jsou po odborné stránce schopní, nicméně na základě jejich nedostatku empatie, nulové autority, malého zájmu o komplexní vývoj dítěte pro práci pedagoga nepoužitelní. Je tedy důležité podporovat schopné pedagogy, ale je také nutné jim vytvořit podmínky a dobré zázemí.

2.4 Stádia šikany

(srov. MŠMT, Metodický pokyn, 2016, s.16; Vágnerová a kolektiv, 2011, s.79; Kobosilová, 2019, s. 12)

2.4.1 První stádium: zrod ostrakismu

Jde o mírné, spíše psychické formy násilí, kdy agresor rozehrává hru a zkouší hranice učitele. Neobstojí-li učitel v této hře (prvním stádiu šikanování), ztrácí formální autoritu a žáci toho začnou zneužívat.

2.4.2 Druhé stádium: počátky fyzické agrese, přitvrzování manipulace

V druhém stádiu se přitvrzuje na manipulaci a projevuje se zatím mírná agrese. Stupňování agrese může být také následkem neřešením prvního stádia šikany. Ve třídě stoupá napětí a ostrakizování oběti začnou sloužit jako hromosvod. Pocit moci žáků nad učitelem vede k negativnímu vývoji. Stále více žáků narušuje výuku a učitel začíná ztrácet nervy. Mohou se objevit první známky agrese, za účelem pobavení třídy (např. lepidlo a připínáčky na židli pedagoga).

2.4.3 Třetí stádium: vytvoření jádra

Nastává klíčový moment. Už se nešikanuje nahodile, ale vytváří se skupina agresorů, která šikanuje pedagoga systematicky. Ve třetím stádiu se rozhoduje, zda se počáteční fáze šikany přehoupne do stádia pokročilého. Učitel je často psychicky i fyzicky týraný.

2.4.4 Čtvrté stádium: většina přijímá normy agresorů

Většina přijímá normy agresorů a tyto normy se stávají nepsaným zákonem třídy. Tlak agresorů nabývá na síle a málokdo se mu už v této fázi dokáže postavit. I mírní a ukázněný jedinci se začnou aktivně účastnit týrání a šikanování pedagoga, často ze strachu reakce agresorů.

2.4.5 Páté stádium: totalita neboli dokonalá šikana

Všichni žáci ve třídě přijímají násilí jako normu. Šikanování se stává skupinovou aktivitou. Třída se dělí na dvě skupiny, jedni mají všechna práva, druhí žádná. Agresor ztrácí poslední zbytky zábran, vlastní a využívá oběť. Je také důležité, aby si učitel uvědomil, že šikana nemusí přicházet pouze od žáků, ale i od jiných členů školy.

3 Šikana pedagoga podle agresora

3.1 Šikana pedagoga kolegou – mobbing

Definicí Mobbingu existuje mnoho, ale mezinárodně uznávaná nikoliv. Všechny však vycházejí z definic profesora Leymanna, který se této tématice velice věnoval. Mobbing zahrnuje systematické, cílevědomé, a především opakované útoky skupiny či jednotlivce na určitou osobu. Nepřátelské chování a komunikace má za cíl dostat jedince do defenzivní pozice, ponížit, znevažít a donutit tak k odchodu z pracoviště. Útoky se často nevztahují ke konkrétní činnosti oběti a bývají často bez náležité příčiny. Oběti je výrazně ztížena či znemožněna náplň pracovních povinností.

Pro slovo mobbing nemá čeština jednotné synonymum. Často je ale překládán jako psychoteror, psychický teror, psychické násilí, psychické týrání, nepřesně i jako šikana (Svobodová, 2008, s.18).

Mobbing i šikana se velice často zaměňují. Obecně by se dalo říci, že mobbing je zvláštní druh šikany, avšak je zapotřebí poukázat na odlišnosti. Šikana i mobbing je jistý druh násilí, které má za cíl ublížit úmyslně druhé osobě, potvrdit si převahu útočníka a většinou i mají podobné důsledky. Mobbing se výhradně odehrává mezi dospělými a převážně na pracovištích. Šikana se objevuje spíše v hierarchicky jednodušších společnostech (škola, armáda). Šikana je také navíc často provázena fyzickým násilím a je snáze rozpoznatelná, oproti mobbingu. Mobbing je dlouhodobý, rafinovaná a skrytý, snaží se z jiného člověka udělat problémového pracovníka (Svobodová, 2008, s.20).

Mobbing spadá do oblasti pracovně – právních vztahů. Napadený jedinec by měl neprodleně situaci řešit a neměl by čekat, že se sama zlepší. Jedinec se může obrátit na svého právníka a situaci řešit i soudně (Martínek, 2015, s.136).

3.2 Šikana pedagoga ředitelem školy – bossing

Bossing je forma šikany, které se dopouští nadřízený pracovník (anglicky boss) vůči svému podřízenému nebo podřízeným. Ředitel zahrnuje pedagogy množstvím nesmyslných nařízení a příkazů, vymýšlí si pro ně nesplnitelné úkoly a snaží se dokázat jejich neschopnost. Za bossing se dá také považovat zesměšňování učitele před ostatními kolegy a vulgarismy na adresu vyučujících ze strany ředitele. Stejně

jako mobbing i bossing spadá do oblasti pracovně-právních vztahů a měl by být řešen s právníkem (Martínek, 2015, s.137).

3.3 Šikana pedagoga ze strany žáka (třídy)

„V současné době, kdy je autorita pedagogů katastrofálně oslabená (ve jménu falešně chápavých „práv“ dítěte a zásad liberální výchovy), se učitel někdy dostává do postavení, které připomíná oběť šikanování. Musí si nechat líbit drzost, vyrušování, otevřenou neposlušnost, ba i nadávky, dokonce i hrozbu násilím. Některým žákům se doslova doprošuje, aby ho nechali konat svou práci, a činí mu potíže psát na tabuli, neboť se bojí obrátit ke třídě zády“ (Říčan; Janošová, 2010, s.23).

Příčin šikany učitele ze strany žáků může být více. Vhodným kandidátem, jako oběť šikany pro své žáky, by mohl být pedagog, který je nezralý, příliš citlivý, má měkký a bojácný přístup k výuce, nebo třeba nevídaný vzhled či způsob oblékání. Také by mohl mít nezajímavý výklad, být neprofesionální a neautoritativní. Dále pak mohou hrát roli osobní nesympatie a neochota učitele vyslechnout žáka. Pokud se k tomu vyskytuje ve třídě silná manipulátorská osobnost, je možné, že se v takové třídě šikana učitele vyskytne (Tůmová a spol., 2009, s. 60).

Dle Martíňka (2009, s. 113-114) jsou dva typy učitelů, kteří jsou náchylnější na šikany ze strany žáků. Prvním typem jsou učitelé, kteří jsou handicapovaní (např. tělesně postižení, slabozrací). Druhým typem jsou učitelé, kteří se nechají snadno vyprovokovat od svých žáků, reagují prudce a výbušně. Žáci využívají toho, že učitel reaguje na jejich provokace a hodina vesele plyne bez výkladu, což je jejich záměr.

3.4 Šikana pedagoga rodičem žáka

I tato forma šikany je poměrně častá. Dopouštějí se jí často rodiče, kteří nemají respekt ke škole jako k instituci a berou školu jen jako nutné zlo. Tito rodiče žijí v představě, že jim škola musí vyjít ve všem vstříc. Často se snaží učiteli mluvit do výuky a do toho, jak má učitel jejich děti vychovávat a učit (Martínek, 2015, s.134).

4 Prevence a řešení šikany zaměřená na pedagogy

4.1 Prevence šikany

Dle Metodického pokynu (MŠMT, 2016, s.8) by škola měla předcházet šikaně a zajistit bezpečné prostředí ve škole těmito způsoby:

- Na bezpečném prostředí školy a předcházení šikany by se měli účastnit všichni členové školy. Aktivní účast by měl mít především ředitel školy, který je v této problematice předcházení a řešení šikany nenahraditelný.
- Škola má respektovat každého svého člena, jeho identitu a individualitu. Také odmítá zneužití moci a násilí v jakékoli podobě a přiznává riziko výskytu šikany. Tyto hodnoty má škola jasně prosazovat a hájit směrem dovnitř školy i vně. Pokud se ve škole objeví šikana, škola přistupuje otevřeně a včasné situaci řeší.
- Škola připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a provádí prevenci případně intervenci, pokud se šikana vyskytne.
- Vedení školy určí, pro řešení šikany a její prevenci, konkrétní odpovědnost (součást bezpečnostního a krizového plánu) směrem k řediteli a jeho zástupcům, pedagogům, třídním učitelům, ostatním zaměstnancům, žákům, rodičům a školnímu poradenskému pracovišti, která je adekvátní jejich roli a možnostem.
- Vedení školy pověří alespoň jednu osobu z pedagogických pracovníků, která se bude v prevenci a řešení šikany pravidelně vzdělávat.
- Vedení školy oceňuje a podporuje práci pedagogů, vytváří kladnou atmosféru a spolupráci v pedagogickém sboru a problémy řeší nekonfliktně.
- Každá škola si nastaví jasná pravidla, které se týkají šikany (jaké chování je vyžadováno, jaké chování je ohrožující a jaké budou následky za nedodržení pravidel).
- Třídní řád se nesmí nahrazovat ani se rozporovat se školním řádem.
- Podpora a pomoc při vytváření prevence šikanování ze strany ministerstva a krajských úřadů.
- Každá škola se snaží o včasné odhalení šikany.

- Škola zařídí, aby všichni členové školy byli informováni o tom, co je a co není šikanování a jak se zachovat ve chvíli, kdy je někdo šikanováním ohrožen. Pedagogové, žáci i jejich rodiče jsou také informováni kam se mohou obrátit, nebo si stěžovat, pokud nejsou spokojeni s postupem pedagoga, nebo ředitele školy.
- Škola realizuje různé preventivní programy proti šikaně, školní programy proti šikanování. Má různé preventivní mechanismy, které používá k tomu, aby šikaně předcházela, nebo ji alespoň minimalizovala.
- Škola lpí na konání pravidelných třídnických hodin, kde mají žáci svůj prostor pro vyjádření o spokojenosti a vztazích ve škole.
- Škola má určený postup, jakým mají učitelé podezření na šikanu ať už kolegy, nebo na svou osobu hlásit, komu a jak s tím bude nakládáno.
- Pedagog reaguje včas na konflikty, nebo nerespektování své osoby. Pedagog určuje a nastavuje pravidla třídy, snaží se řešit konflikty individuálně.
- Pedagog podporuje spolupráci mezi žáky a oceňuje je.
- Pedagog řeší problémy se školním poradenským pracovištěm, nebo s vedením školy.
- Škola se snaží co nejvíce podporovat rozvoj svých zaměstnanců v podobě dalšího vzdělávání. Nejvíce pracovníka pověřeného řešením šikany a třídní učitele (v prevenci šikanování, klimatu školní třídy, v tvorbě pravidel třídy a jejich hodnocení, v oblasti komunikace, řešení konfliktů aj.) Zároveň zajišťuje vzdělávání ředitelů v oblasti právního podvědomí.
- Je dobré, když škola spolupracuje s různými odborníky (např. speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče a neziskové organizace, pedagogicko-psychologická poradna, orgán sociálně právní ochrany dětí, krizové centrum, zdravotnická zařízení aj.) a kontakty na tyto odborníky veřejně publikuje, aby je v případě potřeby mohl každý použít.
- Pedagog nezpůsobuje zesměšnění, nebo ponížení žáka před třídou.

4.2 Specifika pro řešení šikany

Při řešení šikany zaměřené na učitele je důležité dodržovat tyto zásady:

(srov. Kolář, 2001, s.198; MŠMT, Metodický pokyn, 2016, s.10)

- Je důležité, aby škola podporovala své pedagogy a řešila vzniklou situaci. Šikanovaný pedagog ze strany žáků je v roli oběti a měl by vyhledat pomoc. Pedagog by neměl danou situaci řešit sám.
- Škola má pro tyto případy připravený krizový plán, kde je popsán přesný postup řešení šikany pedagoga.
- Pokud je pedagog nespokojený s řešením šikany ze strany vedení školy, má možnost se obrátit na příslušný inspektorát práce.
- Je důležité, aby byli vždy po zjištění šikany a následném řešení revidovány školou mechanismy a postupy krizového plánu.
- Ve třídě, kde se odehrávala šikana, škola zajistí intervenční program k řešení šikany, z důvodu obnovení bezpečí ve třídě.
- V případě přímého ohrožení pedagoga žákem se pedagog řídí krizovým plánem. Pokud je tento plán nedostatečný, zajistí si pedagog bezpečné prostředí pro sebe a požádá vedení školy, nebo kolegu o pomoc.
- Velmi často bývá šikana pedagoga spojena se šikanou mezi žáky. Škola posoudí sociální vztahy ve třídě a na základě toho, nastaví adekvátní řešení.
- Je důležité, aby všichni členové školy porozuměli tomu, že šikanovaný pedagog byl vystaven traumatickému zážitku a je důležité, aby měl dostatek času na jeho zpracování.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Průzkum

Praktická část bakalářské práce má za cíl provést průzkum, na základě kterého, budou potvrzena, nebo vyvrácena předem stanovené hypotézy. Pro získání informací k průzkumu byla použita dotazníková metoda, která byla doplněna rozhovorem učitelů z odborných škol (SOU, SOŠ). Kvantitativní výzkum probíhal na čtyřech odborných školách v okrese Kladenska.

Stanovení hypotéz pro výzkumné šetření:

„Hypotéza je vědecký předpoklad. To znamená, že byla vyvozena z vědecké teorie – z toho, co je o daném problému teoreticky zpracováno. Dobré hypotézy vyžadují mnoho četby literatury a mnoho přemýšlení. Dále může hypotéza vzniknout na základě osobní zkušenosti výzkumníka, jeho pozorování a predikce. Při tvorbě hypotézy se uplatňuje invence a důmyslnost autora“ (Gavora, 2010, s.63).

- 1 H** Učitelé se nejvíce setkávají se šikanou své osoby ze strany žáků.
- 2 H** Pokud se pedagog setkal s bossingem (šikana ze strany nadřízeného – ředitele školy), skončilo to vždy odchodem pedagoga ze školy.
- 3 H** Učitelé se (ještě pořád) spíše nesetkávají se šikanou.

5.1 Charakteristika regionu

Okres Kladno je okresem na severozápadě Středočeského kraje a má okolo 159 tisíc obyvatel. Dominují zde především dvě města, průmyslové **Kladno (69 tisíc obyvatel)** a historické **Slaný (16 tisíc obyvatel)**. Dalšími významnými městy jsou Buštěhrad, Libušín, Smečno, **Stochov (5 tisíc obyvatel)**, Unhošť a Velvary. Celkem se na Kladensku nachází 18 středních škol.

Okres Kladno má mnoho kulturních památek jako je Památník Lidice, Lázeňský zámek, Národopisný muzeum Slánka v Třebízi, nebo kostel s. Gotharda a nejsvětější Trojice ve Slaném. Nachází se zde také národní přírodní památky jako je Cikánský dolík a Bílichovské údolí.

5.2 Dotazníkové šetření

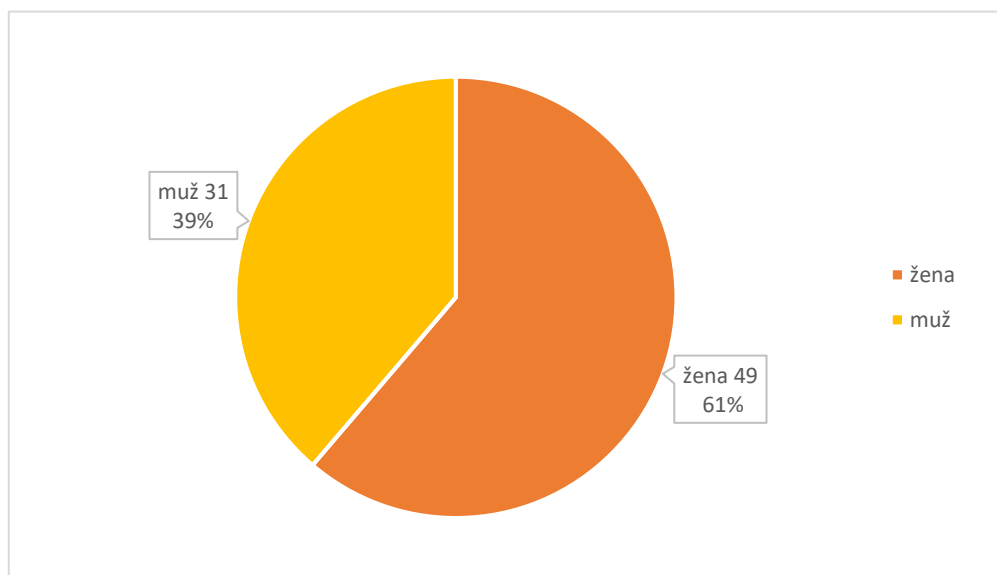
Dotazníkové šetření probíhalo na čtyřech vybraných školách v okrese Kladenska. Dotazník byl doručen do škol v papírové verzi a následně vyplněn učiteli, kteří neměli vyhrazený čas na vyplňování dotazníků a mohli tedy důkladně promyslet své odpovědi. Dotazník se skládal z 15 otázek (8 uzavřených, 2 polouzavřené a 5 otevřených otázek). Celkem se vybralo 80 řádně vyplněných dotazníků.

Dotazníkového šetření se zúčastnily tyto školy:

- **Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Kladno,** náměstí Edvarda Beneše 2353
- **Střední hotelová škola, s.r.o., Kladno,** Floriánské náměstí 350
- **Střední odborné učiliště Slaný,** Hlaváčkovo náměstí 673
- **Střední škola služeb a řemesel Stochov,** J.Šípka 187

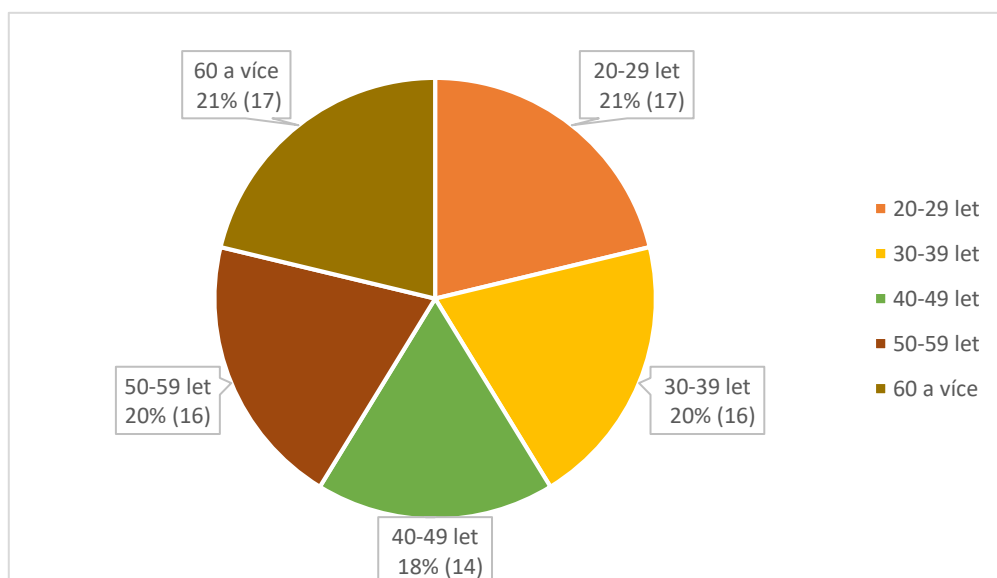
5.3 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Graf č. 1 – Pohlaví respondentů (učitelů vybraných škol)

Z celkem 80 dotazovaných učitelů (SOU a SOŠ) bylo 49 respondentů ženského pohlaví (61 %) a 31 respondentů mužského pohlaví (39 %).

Graf č. 2 – Věk respondentů (učitelů vybraných škol)

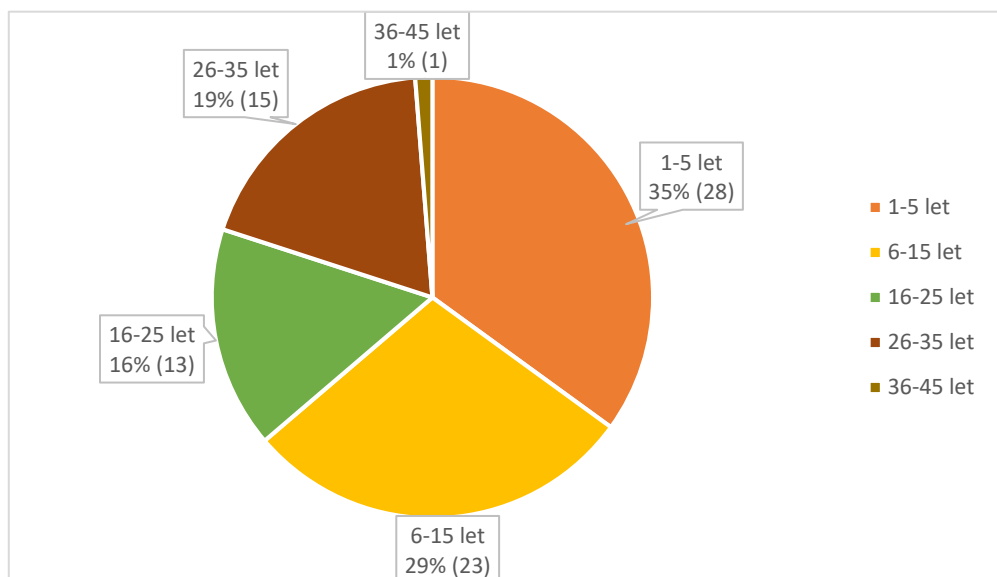

Vyplňování dotazníku se zúčastnili učitelé různých věkových kategorií. Následně byli učitelé, pro větší přehlednost, roztrženi do 5 skupin.

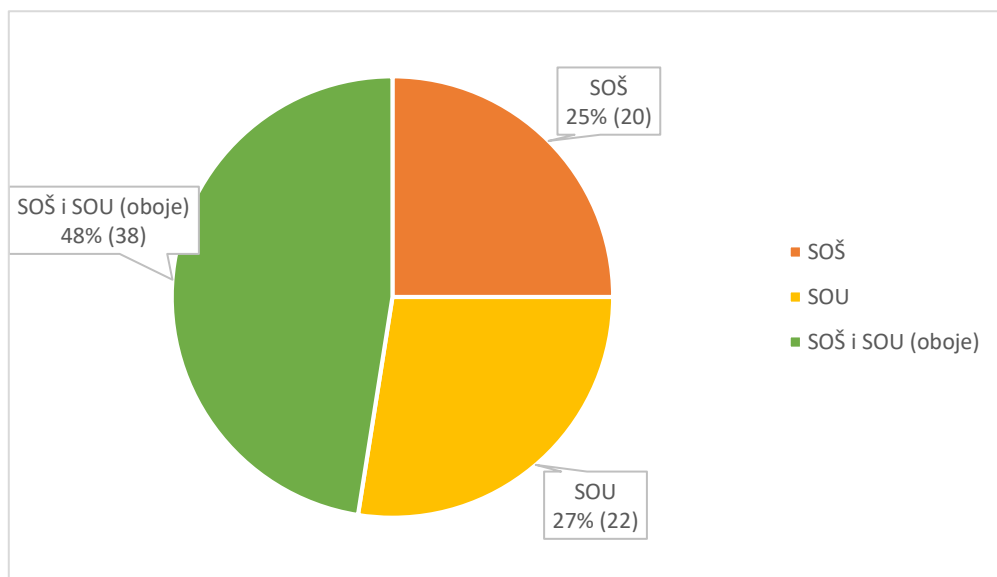
Z celkových 80 respondentů bylo 17 učitelů (21 %) ve věku 20-29 let, 16 učitelů (20 %) ve věku 30-39 let, 14 učitelů (18 %) ve věku 40-49 let, 16 učitelů (20 %) ve věku 50-59 let a 17 učitelů (21 %) bylo starších 60 let.

Graf č. 3 – Délka pedagogické praxe respondentů (učitelů).

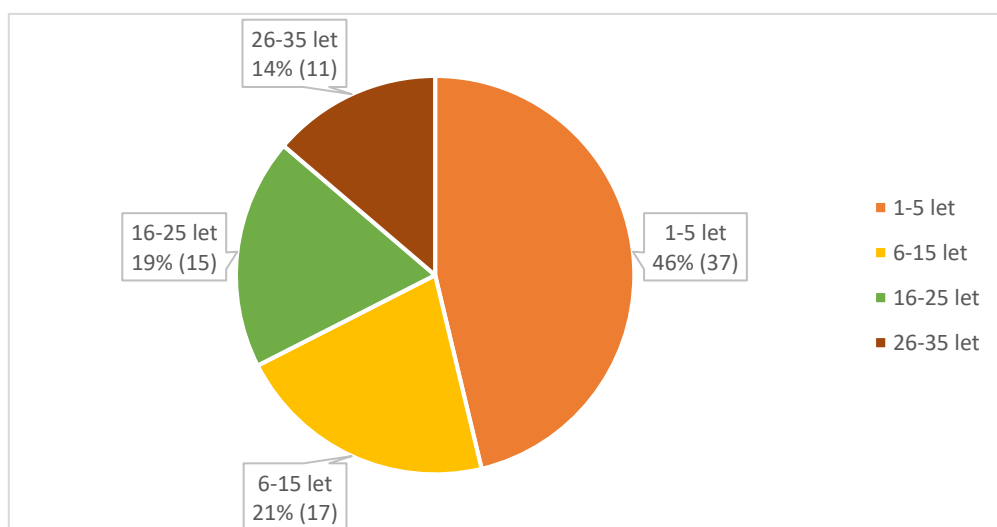
Stejně jako u otázky (grafu) č. 2 byli respondenti dotazováni na konkrétní délku pedagogické praxe a následně roztríděni, pro větší přehlednost, do 5 skupin (podle počtu let praxe). Z celkových 80 respondentů mělo 28 učitelů (35 %) délku praxe 1-5 let, 23 učitelů (29 %) délku praxe 6-15 let, 13 učitelů (16 %) délku praxe 16-25 let, 15 učitelů (19 %) délku praxe 26-35 let a 1 učitel (1 %) byl zařazen do kategorie 36-45 let délky pedagogické praxe.

Graf č. 4 – Na jakém typu školy respondent momentálně učí.

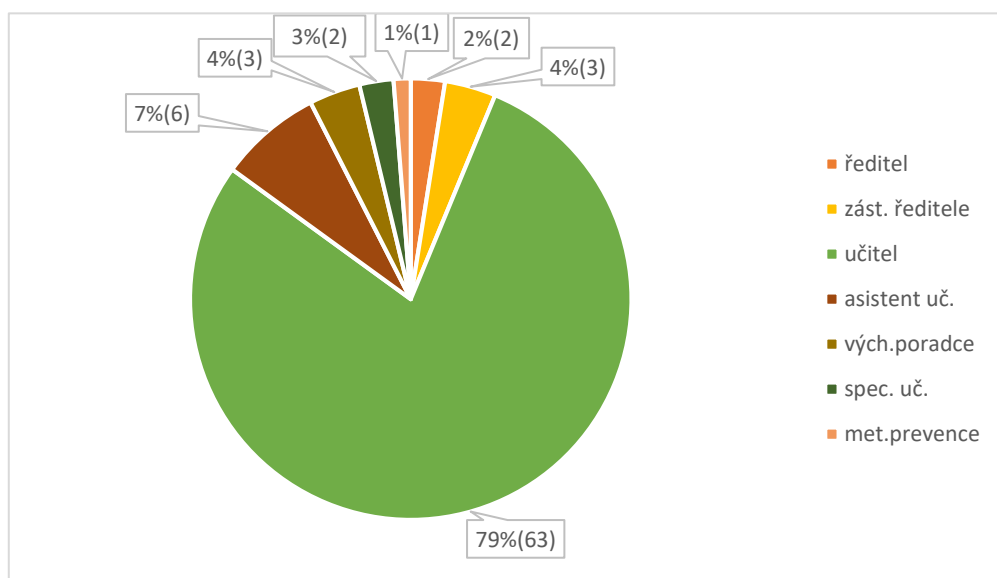
Dotazníkového šetření se celkem zúčastnily čtyři školy z okolí Kladenska. Jedna ze škol nabízela pouze učební obory, další škola nabízela pouze maturitní obory a další dvě nabízely, jak učební, tak i maturitní obory. Respondenti tedy měli možnost vybrat, že učí na SOU, SOŠ nebo na obou typech škol. Z celkových 80 respondentů 20 učitelů (25 %) učí na SOŠ, 22 učitelů (27 %) učí na SOU a 38 učitelů (48 %) učí na SOU i na SOŠ.

Graf č. 5 – Jak dlouho je respondent zaměstnancem současné školy.

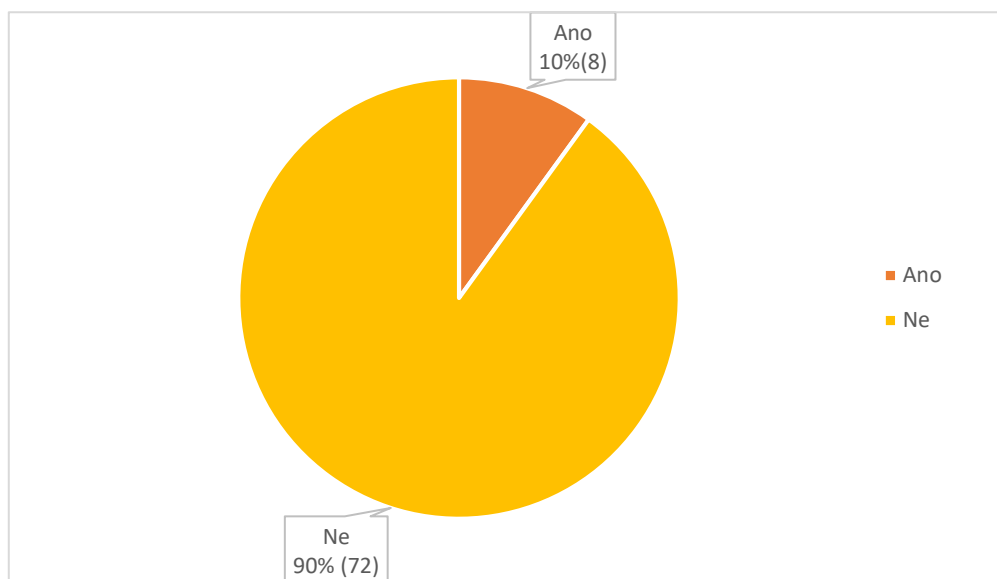
Největší část respondentů, tedy 37 učitelů (46 %) je v současném zaměstnání 1-5 let, 17 učitelů (21 %) je v nynější škole 6-15 let, 15 učitelů (19 %) je v nynější škole 16-25 let a 11 učitelů (14 %) je již 26-35 let zaměstnancem současné školy.

Graf č. 6 – Pozice respondenta ve škole, kde působí.

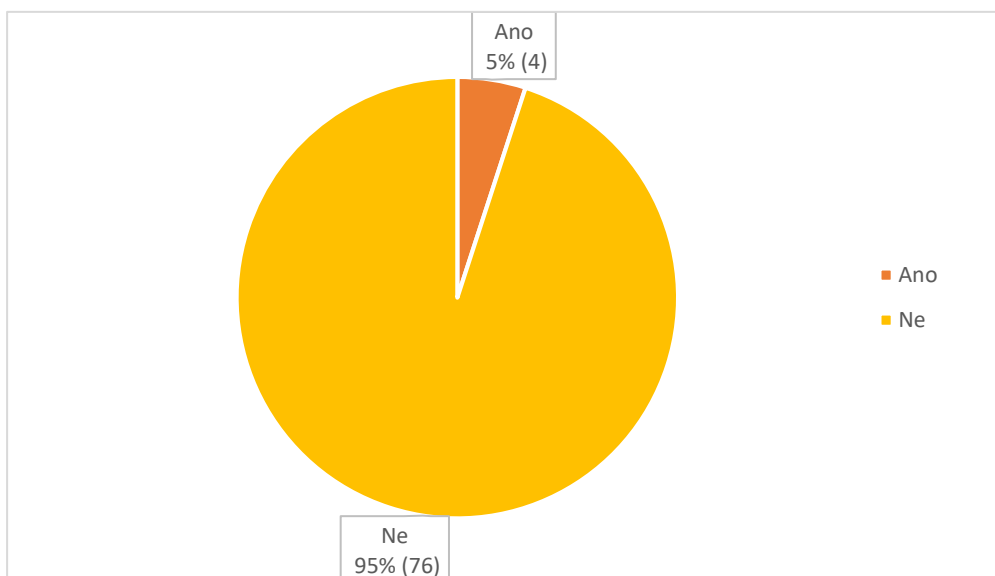
Dotazníkového šetření se nezúčastnili jen učitelé škol, ale i jiní pedagogičtí pracovníci. Z celkového počtu 80 respondentů byli 2 ředitelé školy (2 %), 3 zástupci ředitele (4 %), 63 učitelů (79 %), 6 asistentů učitele (7 %), 3 výchovný poradci (4 %), 2 speciální učitelé (3 %) a 1 školní metodik prevence (1 %).

Graf č. 7 – Byl respondent (učitel) někdy šikanován žáky?

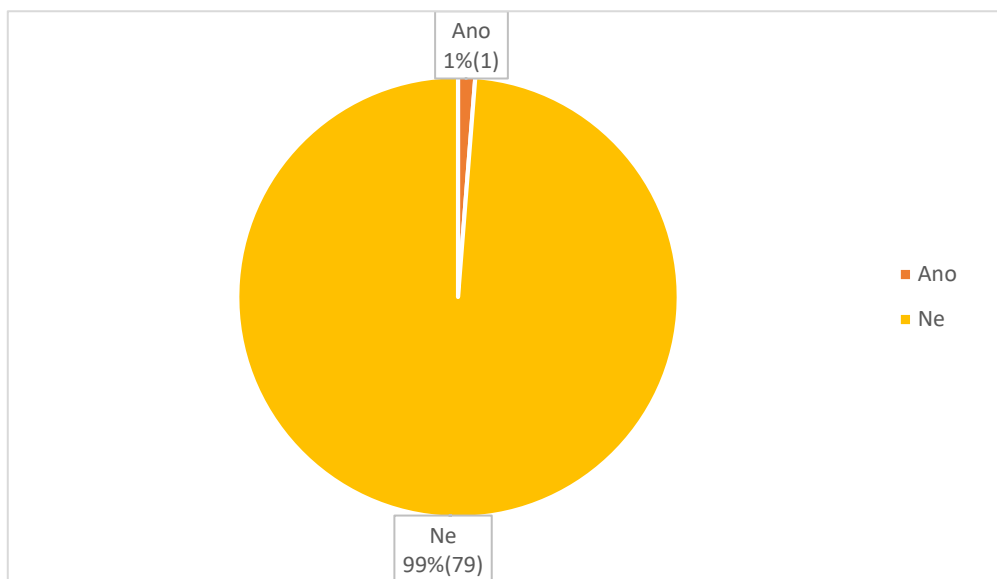
Z celkových 80 dotazovaných respondentů se 8 z nich (10 %), již setkala se šikanou na svou osobu ze strany žáků. Zbýlých 72 (90 %) nemá zkušenost se šikanou ze strany žáků.

Graf č. 8 – Byl někdy respondent (učitel) šikanován rodičem žáka?

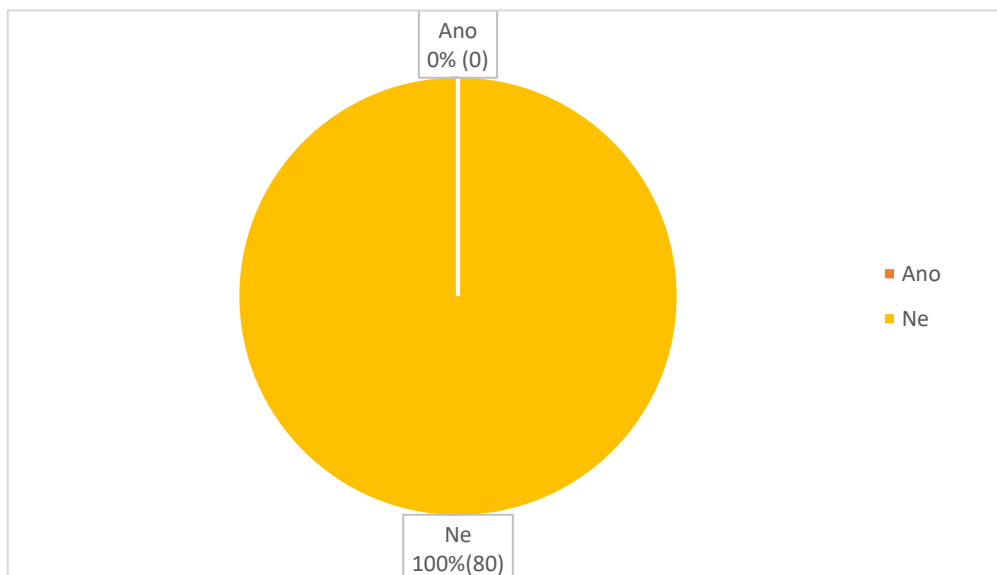
Z celkových 80 dotazovaných respondentů se 4 z nich (5 %) setkala se šikanou na svou osobu ze strany rodiče žáka. Zbýlých 76 (95 %) nemá zkušenost se šikanou ze strany rodiče žáka.

Graf č. 9 – Byl někdy respondent (učitel) šikanován ředitelem školy?

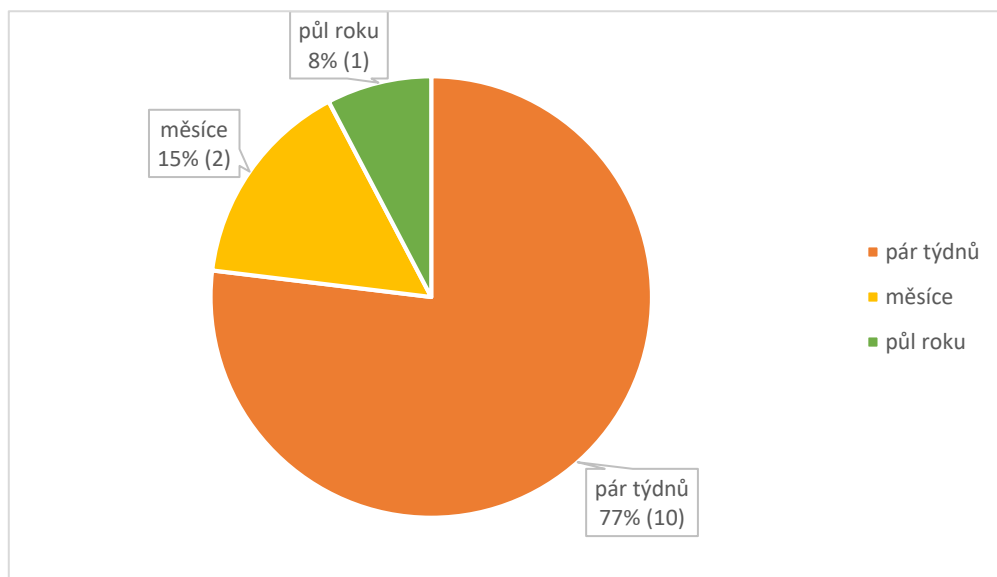
Jen 1 pedagog (1,25 %) se setkal za svou pedagogickou praxi se šikanou ze strany ředitele školy – bossingem. Zbýlých 79 pedagogů (98,75 %) nemá zkušenost se šikanou ze strany ředitele školy.

Graf č. 10 – Byl někdy respondent (učitel) šikanován kolegou?

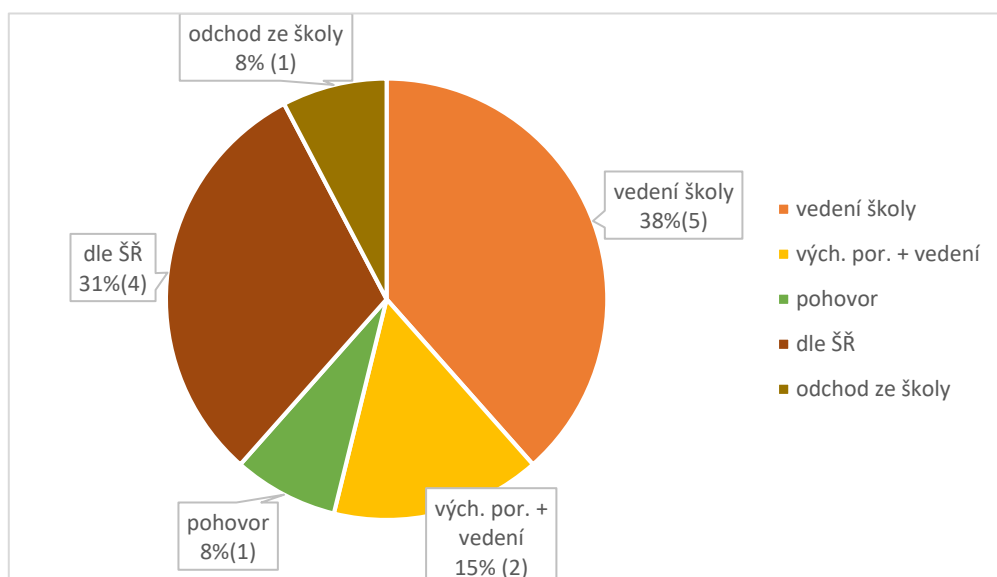
Všech 80 dotazovaných respondentů nemá vlastní zkušenost se šikanou na svou osobu ze strany svých kolegů.

Graf č. 11 – Jak dlouho trvala šikana učitelů, kteří se se šikanou již setkali.

Z celkových 80 respondentů se 13 z nich již za dobu své pedagogické praxe setkalo se šikanou na svou osobu. U většiny z nich (10 učitelů - 77 %) netrvala šikana déle než pár týdnů. U 2 učitelů (15 %) trvala měsíce a u 1 učitele (8 %) trvala půl roku.

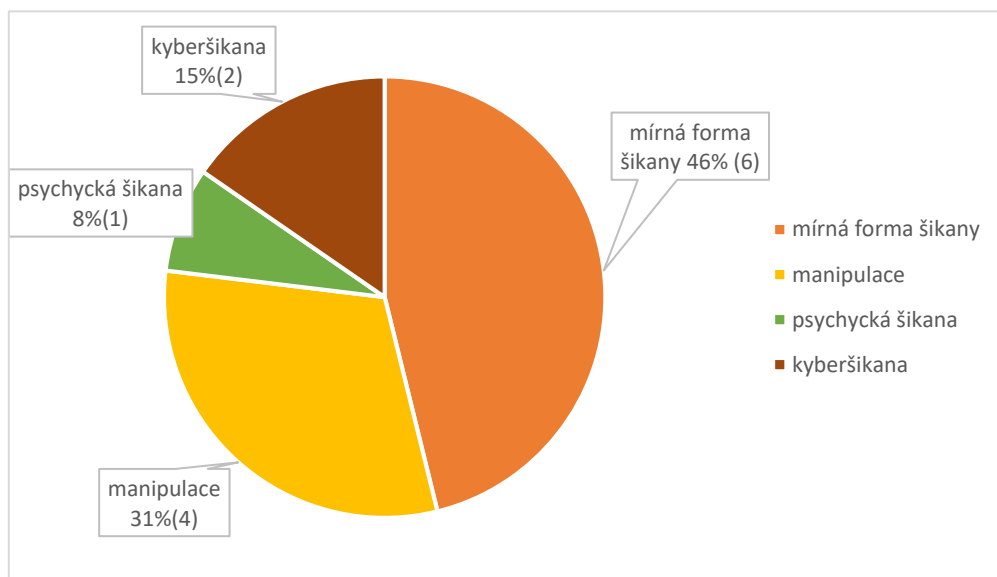
Graf č. 12 – Jak se řešila šikana učitelů, kteří se se šikanou již setkali.

Z celkových 80 respondentů se 13 z nich již za dobu své pedagogické praxe setkalo se šikanou na svou osobu. Ze 13 šikanovaných učitelů bylo 5 (38 %) řešeno vedením školy.

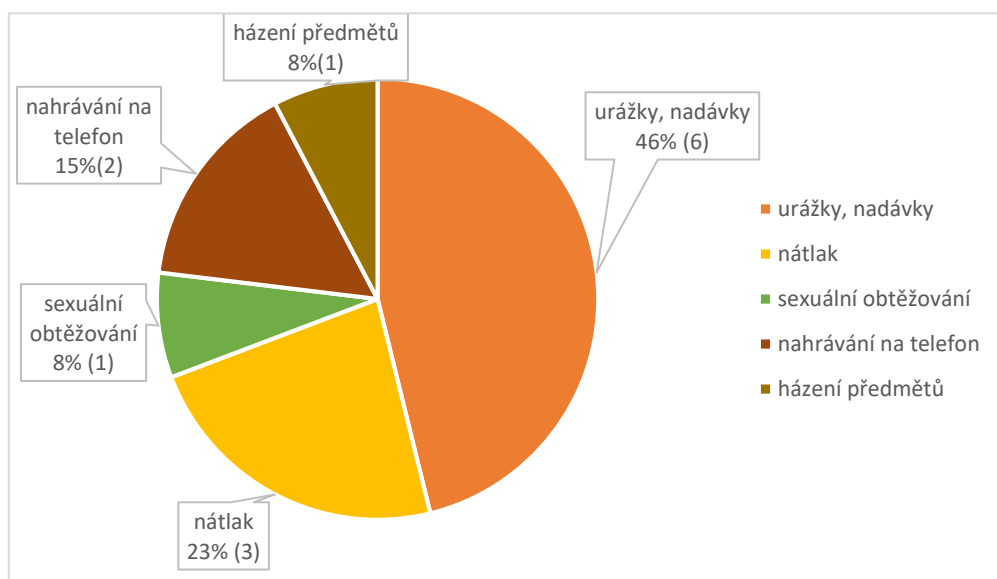
z nich řešeno vedením školy, 2 učitelé (15 %) řešilo vedení školy ve spolupráci s výchovným poradcem, 1 šikana učitele (8 %) byla řešena pohovorem, 4 šikanovaní učitelé (31 %) řešili šikanu dle školního řádu a 1 šikana učitele (8 %) skončila odchodem pedagoga ze školy.

Graf č. 13 – Jakým druhem šikany pedagogové procházeli.

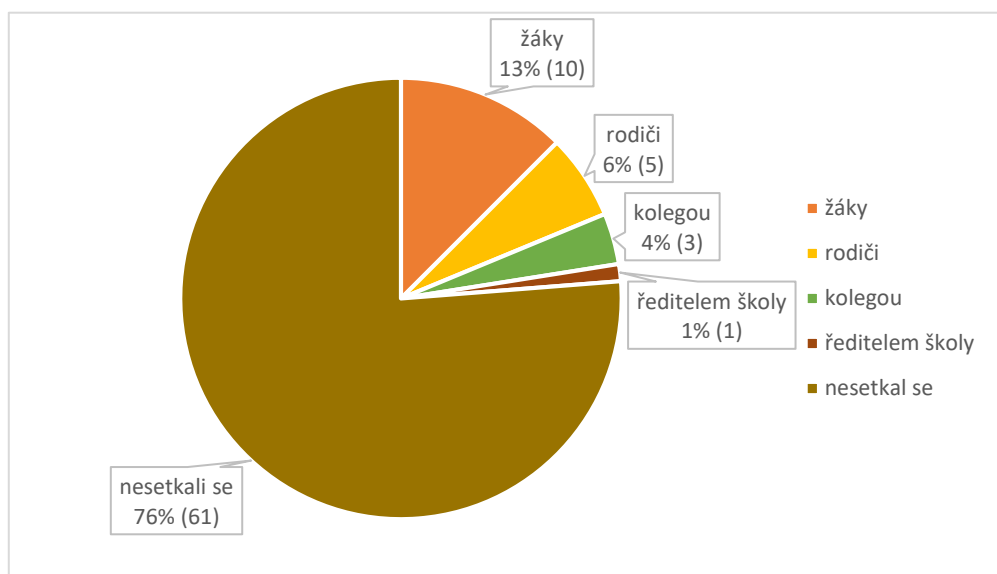
Z celkových 13 učitelů, kteří mají zkušenost se šikanou, se 6 z nich (46 %) setkala s mírnou formou šikany, 4 učitelé (32 %) se setkali s mírnou agresí – manipulací, 2 učitelé (15 %) zažili kyberšikanu a 1 učitel (8 %) psychickou formou šikany.

Graf č. 14 – Jakou podobu šikana pedagogů měla.

Z celkových 80 respondentů se 13 z nich setkala se šikanou své osoby. Ze 13 šikanovaných učitelů 6 (46 %) zažilo šikanu v podobě urážek a nadávek. Další 3 učitelé (23 %) zažili nátlak ze strany agresora, 2 učitelé (16 %) byli nahráváni na mobilní telefon, 1 učitel (8 %) byl sexuálně obtěžován a po 1 učiteli (8 %) byly házeny předměty.

Graf č. 15 – Zda se respondenti (učitelé) setkali se šikanou svého kolegy.

Z celkových 80 dotazovaných učitelů se 61 z nich (76 %) nesetkalo se šikanou svého kolegy. Dalších 10 učitelů (13 %) se setkalo se šikanou svého kolegy, který byl šikanován žáky, 5 kolegů (6 %) rodiči žáka, 3 kolegové (4 %) byli šikanováni na pracovišti kolegy a 1 pedagog (1 %) zažil šikanu svého kolegy, který byl šikanován ředitelem školy.

5.4 Vyhodnocení hypotéz

Na základě dotazníkového šetření, které bylo provedeno na středních odborných školách a středních odborných učilištích v okrese Kladenska můžeme vyhodnotit hypotézy, které jsme si předem stanovili pro náš výzkum.

1 H Učitelé se nejvíce setkávají se šikanou své osoby ze strany žáků.

Tato hypotéza se potvrdila.

V dotazníku se touto hypotézou zabývaly otázky č. 7, 8, 9, 10 a 15. U otázek č. 7, 8, 9, 10 bylo zjišťováno, kým byli učitelé šikanováni, pokud se se šikanou na svou osobu setkali. Z celkových 80 respondentů (učitelů) celkem 8 (10 %) z nich zažilo na vlastní kůži šikanu ze strany žáků. Následovala šikana učitelů rodičem žáka (4 učitelé – 5 %), ředitelem školy (1 učitel – 1,25 %) a šikanu kolegou nezažil ani jeden dotazovaný. Otázka č. 15 se zabývala, zda se někdy učitelé setkali s kolegou, který byl šikanovaný a případně kým. I u této otázce bylo nejvíce šikanovaných kolegů právě žáky (10 kolegů – 13 %), dále rodiči žáků (5 kolegů – 6 %), kolegou (3 kolegové -4 %) a ředitelem školy (1 kolega – 1 %). Nejvíce se tedy učitelé setkávají se šikanou ze strany žáků.

2 H Pokud se pedagog setkal s bossingem (šikana ze strany nadřízeného – ředitele školy), skončilo to vždy odchodem pedagoga ze školy.

Tato hypotéza se potvrdila.

Touto hypotézou se zabývaly otázky č. 9, 12 a 15. Otázka č. 9 se zabývala, zda byl dotazovaný učitel někdy šikanován ředitelem školy. Z celkem 80 dotazovaných učitelů byl 1 učitel (1,25 %) šikanován ředitelem školy a u otázky č. 12 učitel vypověděl, že nakonec odešel kvůli šikaně ředitelem

ze školy. Otázka č. 15 se zabývala šikanou kolegy a jeden dotazovaný učitel vyplnil, že se setkal se šikanou svého kolegy ředitelem školy, který nakonec kvůli šikaně také opustil školu. A tato hypotéza se nám potvrdila i v rozhovoru s pedagogem, kde paní učitelka vypověděla stejnou zkušenost.

3 H Učitelé se (ještě pořád) spíše nesetkávají se šikanou.

Tato hypotéza se nepotvrdila.

Touto hypotézou se zabývaly otázky č. 7, 8, 9, 10 a 15. Otázka č. 7, 8, 9 a 10 se zabývala, zda se učitelé setkali se šikanou své osoby, a pokud ano, tak kým byli šikanováni. Celkově z 80 dotazovaných učitelů, zažilo 13 z nich šikanu své osoby. To znamená, že každý pátý dotazovaný učitel byl šikanován, bez ohledu na typ agresora. Otázka č. 15 se ptala, zda se dotazovaný učitel setkal se šikanou svého kolegy. Celkově z 80 dotazovaných učitelů se 19 z nich setkalo se šikanou svého kolegy. To znamená, že každý čtvrtý učitel zažil šikanu svého kolegy. Doplňující rozhovory se také spíše přiklonili k tomu, že se učitelé setkávají se šikanou.

5.5 Porovnání výsledků SOŠ a SOU

Jedním z cílů bakalářské práce bylo porovnat výsledky dotazníkového šetření středního odborného učiliště a střední odborné školy.

Porovnání výsledků středního odborného učiliště a střední odborné školy nebyly zvláště rozdílné. Jeden učitel na středním odborném učilišti byl šikanovaný žáky a jeden učitel ze střední odborné školy zažil šikanu svého kolegy, který byl šikanovaný také žáky. Zbylé výsledky průzkumu obou typů škol se shodovaly, i počet dotazovaných učitelů.

Největší část šikanovaných učitelů byli ze škol, které byly spojené, nabízely tedy studium zakončené jak výučním listem, tak i maturitní zkouškou. Na základě průzkumu se dá říci, že šikana učitele až tak nezávisí na typu školy, jako na ostatních faktorech vedoucí k šikaně pedagogů (rysy učitele, postavení školy k šikaně pedagogů aj).

6 Doplnující rozhovory s pedagogy

6.1 Rozhovory s pedagogy

Pro doplnění a nastínění aktuální situace učitelů na středních odborných školách a středních odborných učilištích byl zvolen rozhovor s pedagogy. Záměrně byli vybráni dva učitelé s rozdílnou délkou praxe, věkem a místem, kde učí. Každému učiteli bylo položeno jedenáct stejných otázek a jejich odpovědi byli nahrávány na diktafon a poté doslovně přepsány.

6.1.1 1. Rozhovor s pedagogem

1. *Mohla byste se ve stručnosti představit, prosím?*

„Jsem učitelka odborných předmětů a odborného výcviku oboru kuchař-číšník na Střední odborné škole. Ve školství pracuji již 15 let. Předtím jsem pracovala v různých hotelech v centru Prahy a sbírala zkušenosti ve svém oboru. Pracovala jsem na různých pozicích od řadové servírky až po vyšší funkce v managementu hotelu.“

2. *Kdo je podle Vás nejčastěji agresorem v šikaně směřované na učitele a proč? (ředitel, kolega, žáci, rodič žáka)*

„Myslím si, že jsou učitelé nejvíce ohrožený šikanou žáků. V dnešní době, kdy mnoho dospívajících nemá respekt, ani ke svým vlastním rodičům, je těžké udržet žáky před pomyslnou hranicí šikany. Dospívající mají sklony zkoušet dospělé a na učitelích je, aby dali žákům jasné hranice, které nesmí překročit. A to myslím, že je základní problém některých pedagogů. Také si myslím, že to se šikanou učitelů není tak hrozné, jak se na první pohled jeví. Hodně záleží na vedení školy, jak to má nastavené ve škole, a především ve školním řádě.“

3. *Co považujete za šikanu pedagoga? U jakých příznaků chování byste jako pedagog zbystřil/a?*

„Za šikanu považuji již slovní urážky směřované na učitele. Pokud bych se někdy ocitla v této situaci, okamžitě bych dané žáky vzala do ředitelny

a situaci ihned řešila. To samé bych udělala, pokud by mě v hodině žáci natáčeli na mobilní telefon.“

4. *Z jakého důvodu se podle Vás stávají učitelé obětmi šikany?*

„Myslím, že pokud to není vyloženě problémová třída, kde se sejde více faktorů k propuknutí šikany, jde velice často o osobnostní rysy učitele, dle mého.“

5. *Máte nějaké osobní zkušenosti se šikanou? Jaké?*

„Jak už jsem již řekla, myslím si, že snad každý učitel se setkal s náznaky šikany, nebo alespoň s nějakými prvními rysy šikany. Žáci v tomto dospívajícím věku jsou občas drzí, snaží se být ve třídě vtipní, jsou vulgární anebo mají tendence si vše točit na mobily. Proto je důležité, jim nastavit jasná pravidla a to, jak ze strany školy, tak i jako učitel. “

6. *Máte nějaké osobní zkušenosti se šikanou Vašeho kolegy? (Jaké? Jaký byl důvod šikany? Jak byla šikana vyřešena?)*

„Ano. Již párkrát jsem se za svou praxi setkala s učiteli, kteří byli šikanováni. Jednou se na škole, kde jsem před lety pracovala, řešila šikana pedagoga ředitelem školy. To nakonec skončilo odchodem učitele ze školy a myslím, že se to ani více neřešilo. A pak jsem se asi třikrát setkala se šikanovanými učiteli žáky. U dvou případů se jednalo o mladé nezkušené učitele, kteří dle mého, měli předpoklady k tomu, aby se stali právě obětmi šikany. A jeden učitel se stal obětí kyberšikany ve třídě, kde probíhala šikana i mezi žáky. Celkově to byla složitá třída. A nakonec celou situaci řešila škola.“

7. *Myslíte, že pedagog může sám vyřešit šikanu na svou osobu?*

„Myslím, že do určitého stádia to pedagog může řešit sám. Pokud to ale dojde už do nějaké vážnější formy, tak by to měl učitel řešit s někým dalším, nebo se alespoň svěřit někomu z učitelského sboru. “

8. *Jak by podle Vás měl šikanovaný pedagog postupovat v řešení šikany své osoby?*

„Určitě by měl jít za vedením školy a vše nahlásit. A pokud se jedná o šikanu na pracovišti, tak by měl postupovat dle zákoníku práce.“

9. *Jaký by byl Váš postup, pokud byste zjistila, že je Váš kolega šikanován?*

„Pokud by ho šikanovali žáci, tak bych nejdříve šla za dotyčným kolegou a snažila bych se jemně zeptat, zda nemá nějaké problémy. Snažila bych se mu pomoci a podpořit ho. Ale pokud bych si byla šikanou jistá a dotyčný by to semnou nechtěl řešit, tak bych šla za vedením školy a vše nahlásila. Pokud by se jednalo o jiný druh šikany, tak bych se snažila přesvědčit kolegu, aby vše nahlásil na příslušných místech.“

10. *Jak by měla řešit škola šikanu svého pedagoga?*

„Určitě by každá škola měla mít nějaké směrnice, jak postupovat v případě šikany pedagoga. Také má každá škola školní řád a vnitřní řád školy, kde by určitě měla být tomuto tématu část věnována.“

11. *Myslíte, že jsou učitelé dostatečně informovaní o právní legislativě v oblasti šikany ve školství? Navrhla byste nějaké změny v legislativě? Jaké?*

„Ano. V posledních letech se informovanost hodně zlepšila. Pokud to mám hodnotit ze zkušenosti ze současné školy kde učím, tak naše škola má vše dobře ošetřené.“

6.1.2 2. Rozhovor s pedagogem

1. *Mohla byste se, prosím, ve stručnosti představit?*

„Je mi 24 let. Žiji v Poděbradech, kde také učím odborné předměty Technika obsluhy a služeb a Technologie přípravy pokrmů na Hotelové škole Poděbrady.“

2. *Kdo je podle Vás nejčastěji agresorem v šikaně směřované na učitele a proč? (ředitel, kolega, žáci, rodič žáka)*

„Bohužel jsem se setkala za 3 roky co učím pouze se šikanou směřovanou na moji osobu, a to že jsem byla šikanovaná mou starší kolegyní. Takže myslím, že nejčastěji je agresorem kolega. “

3. *Co považujete za šikanu pedagoga? U jakých příznaků chování byste jako pedagog zbystril/a?*

„Nepředávání informací, pomlouvání u dalších kolegů a předmětových komisí, zasahování do mého osobního a soukromého života, povýšenost, pohrdání, nepříjemné poučování, bonzování, mluvila před žáky o mém soukromém životě. Sdíleli jsme spolu kabinet a velice nepříjemné bylo, že mě přehlížela a nezdravila. “

4. *Z jakého důvodu se podle Vás stávají učitelé obětmi šikany?*

„Nedokáží se ozvat, jsou mladší, mohou být nezkušení, vedení se nedokáže zastat. “

5. *Máte nějaké osobní zkušenosti se šikanou? Jaké?*

„Jak jsem již zmínila, byla jsem šikanovaná svou starší kolegyní. Pomlouvala mě před žáky, schválně mi nesdělovala informace, nezdravila mě, chovala se vůči mně povýšeně a často mě nesmyslně poučovala. Jiné osobní zkušenosti nemám.“

6. *Máte nějaké osobní zkušenosti se šikanou Vašeho kolegy? (Jaké? Jaký byl důvod šikany? Jak byla šikana vyřešena?)*

„Ano mám. Kolegyni šikanuje kolegyně ze stejné předmětové komise. Dělá jí naschvály, pomlouvá jí u dalších kolegů a jiné další věci. Tenhle problém bohužel řešen není. Je to stejný problém, jako u té mé šikany. A obě agresorky jsou mimochodem dobré kamarádky. “

7. *Myslíte, že pedagog může sám vyřešit šikanu na svou osobu?*

„Sám určitě ne. Musí mít podporu od vedení školy a svých kolegů. Měla jsem s tou kolegyní několikrát výstup, že ať semnou takhle nemluví a nestará se o moje soukromí. Bohužel nic nepomohlo. Naštěstí už šla do důchodu.“

8. *Jak by podle Vás měl šikanovaný pedagog postupovat v řešení šikany své osoby?*

„Svěřit se doma, svým kolegům, a hlavně vedení školy. Bohužel jsem to takto udělala několikrát a škola mi několikrát sdělila, že musím vydržet než ta učitelka, která mě šikanovala, odejde do důchodu.“

9. *Jaký by byl Váš postup, pokud byste zjistila, že je Váš kolega šikanován?*

„V naší komisi se snažíme všichni, až na agresorku, vzájemně podporovat. Kolegyně, která je šikanovaná se umí proti agresorce ozvat, ale vůbec to nemá význam. Agresorka má svůj vesmír a dělá si jen to svoje.“

10. *Jak by měla řešit škola šikanu svého pedagoga?*

„Vedení by agresorovi mělo promluvit do duše, pokud nepřestane odebrat mu i osobní ohodnocení.“

11. *Myslíte, že jsou učitelé dostatečně informováni o právní legislativě v oblasti šikany ve školství? Navrhla byste nějaké změny v legislativě? Jaké?*

„Podle mě, učitelé informováni nejsou. A ani nevědí, co mají dělat, nebo na koho se obrátit, pokud ani škola šikanu jejich osoby neřeší.“

6.2 Shrnutí rozhovorů

Z obou rozhovorů učitelů se ukázalo, že šikana se opravdu objevuje v různých formách. Každý z dotazovaných učitelů pohlížel na šikana pedagoga úplně jinak. V prvním rozhovoru učitel nejvíce zmiňoval šikana ze strany žáků. Myslí si, že hodně záleží na rysech učitele a přístupu školy. Osobně šikanovaný nikdy nebyl. Zatímco druhý učitel měl osobní zkušenost a byl šikanovaný svým starším kolegou. Mnohokrát se snažil tuto situaci řešit s vedením školy, ale škola šikana neřešila. Šikanovaný učitel si myslí, že by se měla zlepšit informovanost učitelů, jak postupovat při šikaně své osoby, pokud ani škola šikana neřeší. Oba učitelé se setkali se šikanou svého kolegy. Na základě rozhovorů je jasné, že se učitelé se šikanou setkávají, ať už u sebe, nebo u svých kolegů. Také se oba učitelé shodli, že je potřeba šikana vždy řešit a nahlásit vedení školy.

7 Vlastní doporučení

Na základě průzkumného šetření v bakalářské práci bylo zjištěno, že učitelé se často potýkají se šikanou své osoby, bez ohledu na typ agresora. Také bylo zjištěno, že v mnoha případech šikanu učitele řešila škola. V průzkumu učitelé zmiňovali, že právě škola by měla minimalizovat a předcházet výskyt šikany svých učitelů. Měla by za svými učiteli stát a případnou šikanu nezlehčovat, ale řešit jí. Do budoucna bych si jako řešení představovala zvýšení pravomocí učitelům, a jisté změny v zákonech a v legislativě, což bohužel není v mé kompetenci. Na základě průzkumu bych tedy alespoň navrhovala školám, aby se zaměřily na prevenci proti šikaně učitelů. Také by mohly svým učitelům nabídnout formou benefitu „firemního psychologa“, který by byl učitelům k dispozici.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma Projevy šikany v pedagogické práci se zabývala šikanou učitelů na středních odborných školách a středních odborných učilištích.

V teoretické části byly shrnuty nejpodstatnější informace o šikaně, charakteristika a projevy šikany, stádia šikany, byli popsáni účastníci šikany a také byly popsány druhy šikany pedagoga, podle typu agresora. Bakalářská práce popisuje nejčastější typy šikany na pedagoga a případně, na koho se pedagog, jakožto oběť šikany může obrátit.

V praktické části bakalářské práce bylo zkoumáno, jak často se ve středních odborných školách a středních odborných učilištích šikana vyskytuje, zda se učitelé se šikanou již setkali, případně jak byla řešena. Na základě dotazníkového šetření bylo zjištěno, že mnoho učitelů se potýkalo se šikanou své osoby, nebo ví o šikaně svého kolegy.

V praktické části také byly porovnány výsledky dotazníkového šetření ze střední odborné školy a středního odborného učiliště. Bylo zjištěno, že výsledky obou typů škol se nijak výrazně neliší a šikana tedy nezávisí na typu školy.

Bakalářská práce byla doplněna dvěma rozhovory učitelů z odborných škol, pro úplné nastínění pocitů z dnešní šikany učitelů. Bakalářská práce by mohla být použita budoucím pedagogům, jako ucelený informační celek.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

BAJEROVÁ, Markéta. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.

GAJDOŠOVÁ, Eva a Gabriela HERÉNYIOVÁ. *Rozvíjení emoční inteligence žáků: prevence šikanování, intolerance a násilí mezi dospívajícími*. Praha: Portál, 2006. Pedagogická praxe. ISBN 80-7367-115-8.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2310-5.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5309-6.

Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-912-5.

ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.

ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. *Jak na šikanu*. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2991-6.

SVOBODOVÁ, Lenka. *Nenechte se šikanovat kolegou: mobbing – skrytá hrozba*. Praha: Grada, 2008. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-2474-4.

TŮMOVÁ, A., KUNCOVÁ, H., MITROVÁ, J., FRANCOVÁ, M. 2009. *Šikana učitelů*. Praha: Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Metodický_pokyn_2016.pdf, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 02.11.2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/38988/>

Učitel'ské noviny. Učitel'ské noviny [online]. Copyright © Copyright 2010 [cit. 20.11.2019]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5738>

Učitel jako oběť šikany | Prevence-info.cz. Prevence-info.cz | Prevence rizikového chování [online]. Copyright © 2010 [cit. 28.11.2019]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/ucitel-jako-obet-sikany>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Vzor dotazník

DOTAZNÍK

Vážení pedagogové,
jsem studentka třetího ročníku bakalářského studia oboru Učitelství praktického vyučování na ČZU. Zpracovávám bakalářskou práci na téma Projevy šikany v pedagogické práci, ve které se snažím zjistit fakta o šikaně pedagogů na středních odborných školách a středních odborných učilištích.

Ráda bych Vás tímto poprosila o vyplnění anonymního dotazníku, na základě něhož, zodpovím předem stanovené hypotézy o šikaně pedagogů. Všechny výsledky budou použity pouze pro účely mé bakalářské práce.

Děkuji Vám za ochotu a Váš čas.

Klára Singerová

1. Jakého jste pohlaví?
  - a) Žena
  - b) Muž

2. Kolik je Vám let? (doplňte)
.....

3. Délka Vaší pedagogické praxe? (doplňte)
.....

4. Na jaké škole momentálně učíte?
  - a) SOŠ
  - b) SOU

5. Jak dlouho jste zaměstnancem současné školy? (doplňte)
.....

6. Jaká je Vaše pozice ve škole, kde působíte?
  - a) ředitel/ka
  - b) zástupce ředitele
  - c) učitel
  - d) asistent učitele
  - e) výchovný poradce
  - f) vychovatel/ka
  - g) speciální učitel
  - h) školní metodik prevence
  - i) školní psycholog
  - j) jiná pozice.....

7. Byl/a jste někdy šikanován/a žáky?
  - a) Ano
  - b) Ne

8. Byl/a jste někdy šikanován/a rodičem žáka?
  - a) Ano
  - b) Ne

9. Byl/a jste někdy šikanován ředitelem školy?
  - a) Ano
  - b) Ne

10. Byl/a jste někdy šikanován kolegou?
  - a) Ano
  - b) Ne

11. Pokud jste se setkal/a se šikanou na svou osobu, jak dlouho šikana trvala?
  - a) trvá dodnes
  - b) pár týdnů
  - c) měsíce
  - d) půl roku
  - e) rok
  - f) déle
  - g) nesetkala jsem se s šikanou na svou osobu

12. Pokud jste byl někdy šikanován, jak se šikana řešila? (doplňte)
.....
.....
.....
.....

13. Pokud jste byl/a obět' šikany, o jaký druh šikany se jednalo?
  - a) mírná forma šikany, spíše psychické
  - b) manipulace, mírná agrese
  - c) psychická a fyzická šikana
  - e) kyberšikana
  - f) nebyla jsem obět' šikany

14. Jakou podobu šikana měla?
  - a) Urážky, nadávky, zesměšňování
  - b) Nátlak
  - c) Sexuální obtěžování
  - d) Nahrávání na telefon
  - e) Vyhrožování
  - f) Házení předmětů
  - g) Jiné (doplňte)
.....

15. Setkal/a jste se někdy se šikanou svého kolegy? Kým byl šikanován (kolega, ředitel, žáci, rodiče žáka) a jak se šikana řešila? (doplňte)
.....
.....
.....
.....